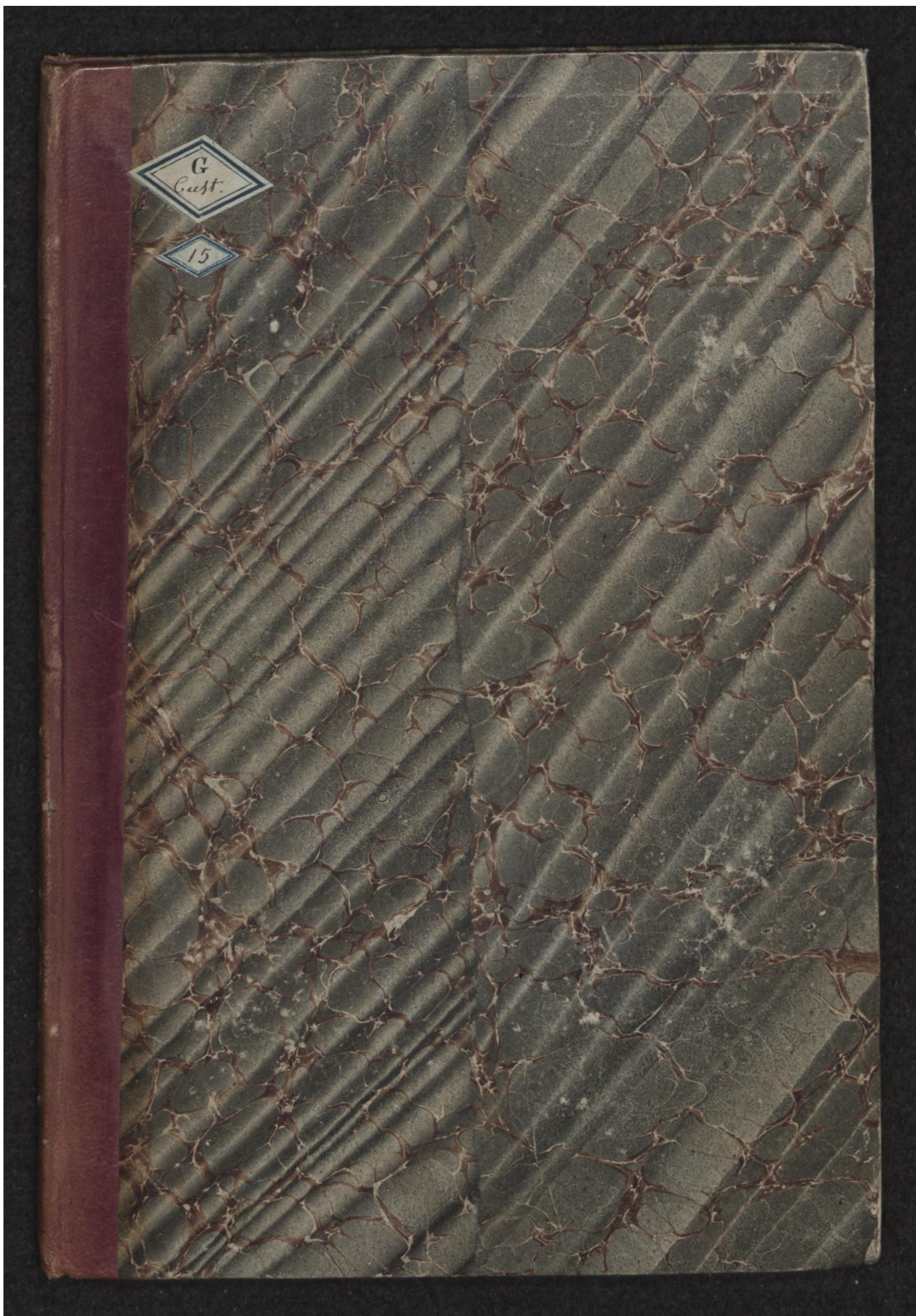
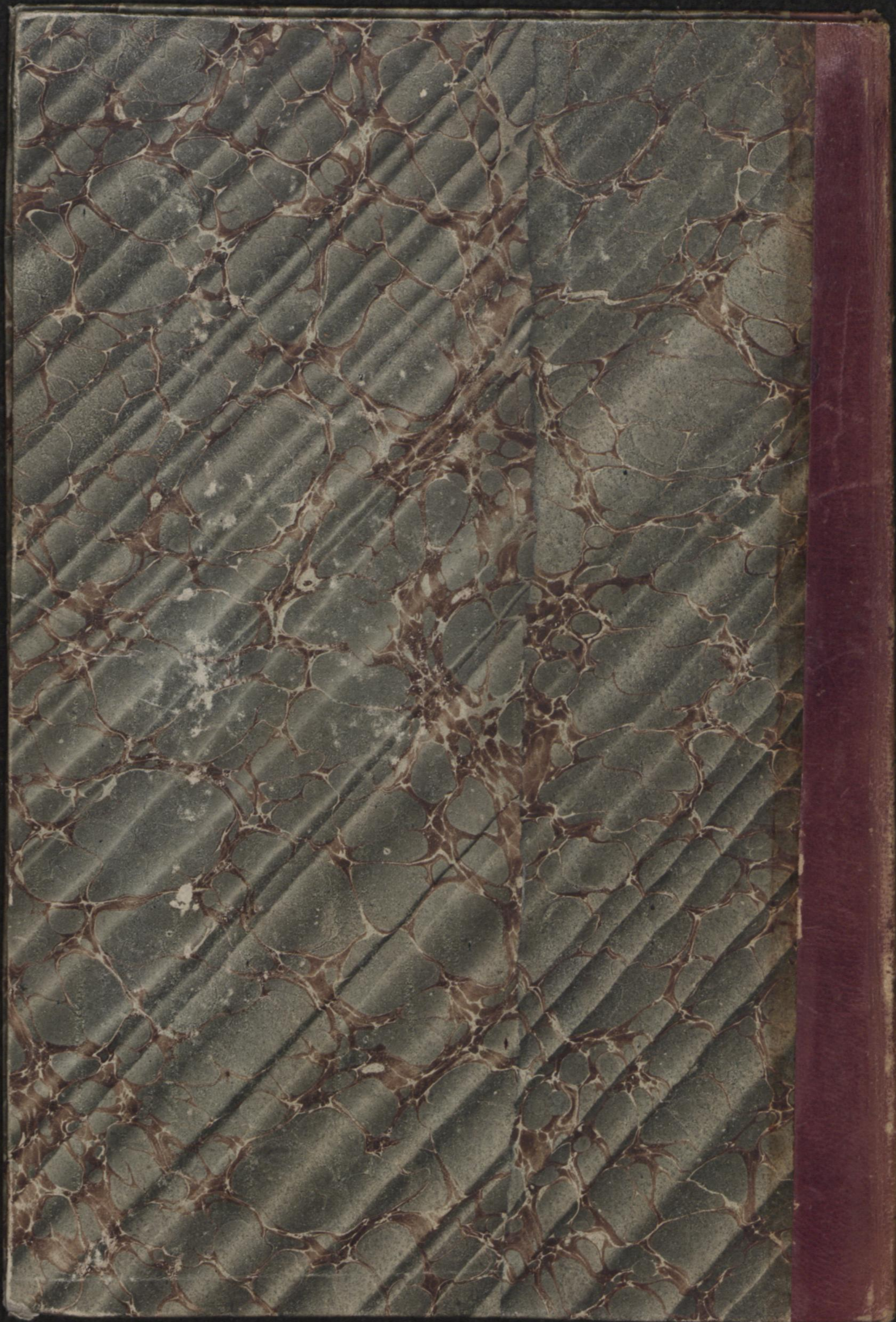
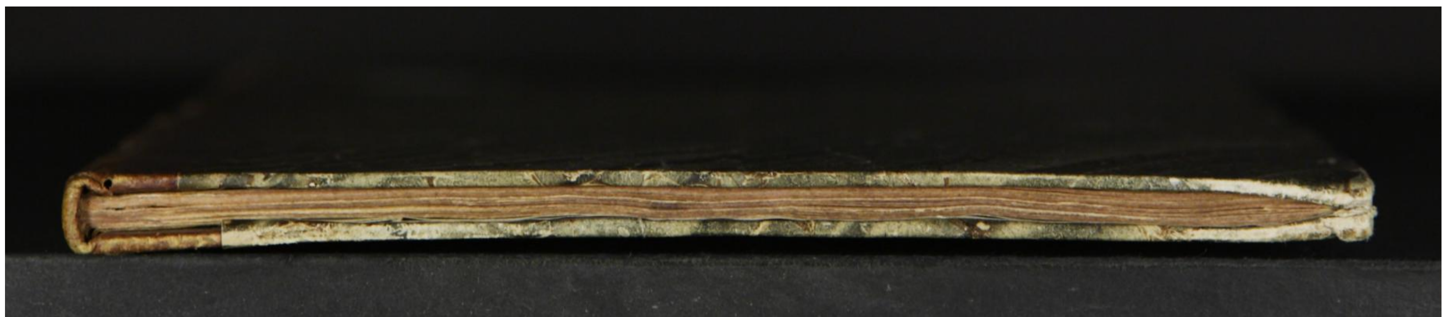

G
Cust.
15

Blue VI, 692

IOANNIS FRANCISCI PICI MIRANDVLAE OPVSCVLVM DE SENTENTIA EXCOM MVNICATIONIS INIVSTA PRO HIE RONYMI SAVONAROLAE VIRI PROPHETAE INNOCENTIA.

¶ Tabula Capitulorum præsentis opusculi.

Proemium.

Liber Primus.

¶ Liber Secundus.

ERRATA IN HOC OPVSCVLO

Annotauimus hęc errata lector: Reliq̃ siqua erũt / p teipsum.

In prima carta & facie. Illustrissimũ. lege illustrẽ.

~~Eadẽ~~ In ii. carta facie secũda Infirmati. lege cõfirmati

In iii. carta facie. i. dispẽsãdã. lege despõsãdam.

Eadẽ facie. ii. Cõsortia q. lege cõsortia iubet q.

Ibidem ephenum. lege ephesinum.

In carta iiii. facie. i. imanes. lege inanes.

In carta. v. fa. ii. in usum inter. lege in usu inter.

In carta. vii. facie. ii. dominabũt. lege donabũt.

In carta. x. facie. i. a pleris. lege a plerisq;.

Eadem carta facie. ii. heresim obediẽdum esse. lege heresim non obediendum esse.

In carta. xiii. fa. ii. undecima causæ. lege undecimæ causæ.

Ibidem fficio fungi. lege officio fungi.

In car. xiiii. fa. ii. tacite inités. lege tacite inuens.

Ibidẽ. ut supra nouimus. lege ut supra monuimus.

In carta. xvi. fa. ii. dogmate recessisset. lege dogmate recessisse.

In carta. xx. fa. ii. collutione. lege collocutione.

Ibidem. iam solitos. lege iam soliti.

¶IOANNIS FRANCISCI PICI MIRANDVLAE IN LIBROS DE INIVSTA EXCOMmunicatione / pro Hieronymi Sauonarolæ Innocétia: Ad Illustrissimum Virum Herculem Aestensem.

PROEMIVM.

o PVSCVLVm de iniusta excõmunicationis sététia ĩ Hieronymi Prophetæ nostri defensionem / ut tibi Hercules Aestensis datã fidem ueluti ex diario reluam / iam aggredior. Efflagitasti.n.dum hac de re simul uerba faceremus / ut quæ coram ꝑ tutanda illius ĩnocétia aduersus calũniatores attuleram / litteris aliquanto latius exararem / ꝓmisi (quod nũc exoluo) me facturũ / & quidẽ tam libenter / q̃ uidebam me unica opa & tibi: nec non ꝓphetæ nostro ac ueritati ipsi debitã rẽ facturũ. Illi / ne cõméticium & subdole fictũ crimẽ tot pręclarissima eius gesta ad tépus aliquod obnubilaret / lucidissimæ quoq; ueritati tenebras fortasse allaturũ: tibi / ne falsa hac impostura atq; præstigio forsitã moueereris: sed & alia causa se his ĩmiscebat / quando ansula hæc dũtaxat / solaq; garriendi occasio relicta uidebatᷣ maleuolis / bene sibi actum putantibus / si fautoribus diuini uiri obiectare possent / defendi ab eis hominẽ q esset

ab ecclesię corpore ceu marcidū & noxium mem
brum anathematis acie resecatū. Nanq; rationes
eæ / quę pphetias iam publicatas doctrināq; ful
cirēt ab ipsomet allatę / magna ex parte maledi
corū rabiē cōpescuerāt. In eandem quoq; senten
tiam tum Dominicus Beniuenius / tum alii ple
riq; scripserāt / modo uerum astruentes / modo
falso resistentes / quod etiam a nobis & sparsim
p lucubratiunculas nostras / & dicatis etiam apo
logeticis factitatū est. Quare post huius calum
niæ dilutionem nihil putabā residui: quod blat
terarēt / & si dementibus delirandi materia nūq̄
desit. Duos igitur libros institui: Primo genera
lia quædam explicabuntur: quorū ope tam mul
tipharie q̄ facile muniti / Secundo dehinc sumus
declaraturi / eum neq; culpæ neq; crimini confi
nem. Et sane potuissem hoc officii exequens / in
gens uolumen efficere / cū adeo multa ab iis qui
de huiuscemodi negotiis tractauere / præsertim
pontificii iuris interpretibus effusa sint / tantaq;
diuersitate & contentione / ut ne legi quidem ab
ociosissimis possint / ne dum narrari ab occupa
tissimis. Delibaui quæ mihi maturiora sunt uisa
eorum more in cōmentando posthabito: & a cre
bris illis allegationibus quæ tedium & moram
lectori plerūq; afferunt / consulto abstinui / ratus
cōmodius & optabilius tibi satisfactū iri / si quæ
ipsi subobscure & peculiaribus quibusdā notis

idem sæpius repetentes innuunt / & facile & lati
ne aut saltem minus barbare quoad fieri hac in
re a me potuerit / recenserem. Eam autem præfa
ri ueniam nõ tibi / qui nos apprime nouisti / sed
apud ignotos / si nostra hæc forte lecturi sunt /
cõuenit: nihil me unq̃ uoluisse assertũ / nec ĩ po
sterum uelle / quod ecclesiæ catholicæ dogmatis
dissonaret: cum cuius uis recte definientis decre
to semp̃ acquieturum me / ut christianum homi
nem decet / libere ꝓfitear / nedum sanctionibus
ecclesiæ & eius legitimorum præsidum assentiri.
Rationibus igitur rem agemus: nitẽtes diuinis
eloquiis ac pontificiis imp̃atoriisq; legibus / nec
non eorum interpretes atq; in primis theologos
in testimonium citantes.

❡LIBER PRIMVS.

❡Caput primum. Nullum esse in terris iudicium quod errare quandoq; nõ possit.

ILLVD Autem cõmonuisse i primis expediet solũ deũ/ qui a seipso ẽ/ oĩoq; independens/ ab omni errore & falsitate prorsus ĩmunem: ab eoq; utpote primaria ueritate & suprema regula quarũlibet functionum/ uniuersam substãtiam interdũ flectere & labi/ nisi eius ope fulta & directa fuerit. Hominis nãq; naturam ab adolescentia ꝓnam ad malũ cũ sacræ litteræ docent/ tum frequens testat̃ experientia! Sed & inter separatas mentes/ quas uocamus angelos/ error olim peccatũq; irrepsit/ & ad infernas mundi partes eorum nõ paruam manũ præcipitem iecit. Et q̃q̃ præter Virginem Christi matrem/ quę nullum unq̃ peccatũ fecit/ mortalium nõnulli a peccatis eis quę ęterno igne puniunt̃/ diuino beneficio exẽpti fuerint: nõ adeo tamen confirmati erant/ quin quoquo modo posse a uero excidere censerent̃! Sed perpaucorum etiã nũ hoc priuilegium/ illi nãq; ĩnumeri q lata uia gradientes triplici offendiculo cespitãt/ tã & si bene ficẽtissimi Dei assidua gratiæ influentia resipiscere cõmonean t̃. Verum cũ ecclesiam uti sponsam sibi Christus copulauerit ob continuas demonũ insidias & apta bella/ quibus dũ militat in terris assidue quatit̃/ decuit ut ei iudiciũ relinqueret:

quo aut decipere aut decipi nõ posset ĩ eis maxi me decernendis / quæ & fidei substãtiam concer nerent / & ad mores ptinerent christianis ad bea titudinem adipiscendam necessarios: eam nanq; sibi in fide & iustitia æternũ despõsandam Oseæ pphetæ uaticinio sanxit. Merito igitur statuerũt Theologi & legum Iurisq; piti ipsam uniuersa lem ecclesiam / cum de huiuscemodi causis agi tur / nõ nisi ęquam sententiam ferre posse / Chri sto opem ferente: qui & p eius fide orauit: & cũ ea ad cõsumationem usq; sæculi se pmansurum spopondit: quod irritum foret / nisi id iudiciumi cõdonasset: quo repudiata falsitate / ueritas eli geretur. At animaduersione dignum / loquutos nos dũtaxat de fidei substãtia & moribus ad sa lutem consequendam necessariis. Atqui id non ab re aut de nihilo dictum / si quidem eam in reli quis errare aliquando / sententia doctorum est / atq; ipsiusmet ecclesiæ consensus: ut ex epistola Innocentii tertii eius nominis pontificis manife ste indicatur: quæ postea a Gregorio nono inter decretales relata est / libro uidelicet quinto: ubi de sententia excõmunicationis agitur / ita nãq; scriptum legimus: Iudicium Dei ueritati quæ nõ fallit / neq; fallitur / semp ĩnititur: Iudicium aũt ecclesiæ nõnunq̃ opinionem sequitur: quam & fallere sæpe cõtingit / & falli: quod liquido con stare uidemus / dum ui excõmunicatiõis ĩterdũ

quempiam cum aliqua femina tori inire consor tia/qui nihilominus uero apud Deum matrimo nio alteri erit astrictus / utpote cum secunda nup tiali lege palam cõiunctus / cũ prima clam omni busq; semotis arbitris: ppeaq; ecclesiæ sanctioni bus compellettur herere secundæ: de cuius cõmer tio idoneis testibus apparebit/ Mitto quæ multi doctorum sup huiuscemodi iudiciis elucubraue rint / ne superflue nimis & ambitiose factum a nobis iudices ĩ re admodum nota / uerba prodi gere. Porro ex his cõsequens fiet / reliqua & con ciliorum & Põtificis iudicia errori ignorantiæq; subiecta: quãdo nec uniuersalis ecclesia a decipu lis eiusmodi exempta est. Hinc pleriq; cum theo logorum tum Iuris ĩterpretum asseuerantissime uoluerunt Pontificem conciliumq; ĩ dirimendis controuersiis hallucinari posse / pro uero falsum pnuntiantes/ Præterq; rationes afferunt exẽpla: quãdoquidem & ariminense & ephenum secun dum & aquisgranense / aliaq; nõnulla aberraue runt/ Et summorũ pontificum alius arrianæ pra uitati subscripsit/ alius Idolis sacra fecit/ alius ali ter deuia sectatus est: Quanq̃ sũt qui uelint tam Pontifices summos q̃ concilia legitime congre gata uero semp niti/in iis diiudicandis: in qbus uniuersalem ecclesiã falli posse negauimus/ Sed hæc a suscepta disputatione sequestrabimus: tũ quia ppositæ qõnis limites prætergrederemtur/

tum q̃ & ab aliis multiphariã & a nobis etiã nõ nihil ĩ theorematis nostris de necessitate & ordine credẽdi sunt pertractata. Hoc nobis sit satis, in dubium apud litteratos haberi, nullum esse ĩ terris iudicium quod errare, labi, decipi nõ possit: ut magna ex parte allusisse ueritati thebanũ Cebetem cogitemus, fingentẽ a muliere illa cui nomẽ Apaten, idest fraudẽ eẽ uoluit mortales oẽs seductos atq; errore & ignorãtia potatos.

¶ Caput. II. Multis modis contingere ut excõmunicationis snĩa ab ecclesiæ prælatis inflicta, irrita & ĩefficax reddat̃.

EX His facile colligi dat̃, eos qui ecclesiæ præsũt, in absoluẽdis puniendisq; subditis multiphariam posse delinquere. Fit enim plerunq; (quod a Gregorio. xvi. homilia ꝑlatũ est, et a Gratiano ĩ decretis repetitũ) ut iudicis locũ teneat, cuius ad locũ uita minime concordet: ac sæpe agit̃ ut uel damnet ĩmeritos: uel ipse alios ligatus soluat: & sæpe ĩ ligãdis subditis, atq; soluẽdis suæ uoluntatis motus, nõ aũt causarum merita sequatur. Atqui ob id ligandi soluendiq; potestate se priuet, mortificando animas quæ non moriuntur, & uiuificando quæ nõ uiuunt: quod a Michea legimus exprobratum: ꝓpea põtificio iure decretũ inuenimus, multis modis cõtigere pęnas, quæ a prælatis infligunt̃, ĩnanes esse, ipsamq; excõmunicatiõis

sententiam / qua nulla in ecclesia maior / irritam & inefficacem reddi. Nanqꝫ in Decretorum uolumine causa. xxiiii. & qõne. I. Alexãdrum eius nominis secũdum Pontificem Valeriano episcopo & martyri scripsisse legimus / ab eo qui aut hęreticus aut excõmunicatus fuerit / excõmunicationis sentẽtiam nequicq̃ in alium irrogari. Et libro primo epistolarum decretalium / titulo de cõsuetudine / extat Innocẽtii Pontificis / eius nominis quarti / sanctio: qua edicitur sententiam / quæ a iudice nõ suo lata fuerit / nullã obtinere firmitatem. Decreuit quoqꝫ Gregorius eius nominis nonus / archiepiscopo bracharensi scribens / irritas esse & inanes eas excõmunicationis sñias / quæ a iudice uiolatore ĩterdicti ꝓruperant: ut est uidere libro eius opis q̃nto / titulo de prelatorum excessibus. Vbi etiãnũ Clemẽs tertius decernit eas non tenere sñias: quæ ꝓmulgatæ fuerint ĩ subditos ob denegatam prelatis ꝓcurationis exactionem / cum ecclesias uisitant / si numerum ꝑsonarum ĩ lateranẽsi concilio cõstitutum excesserint. Eodem libro / titulo de priuilegiis Innocentius tertius epũm lingonensem monet / excõmunicationis sñiam ĩ aliquem contra sui priuilegii tenorem nequaq̃ ꝓmulgandam. Ibidem Honorius tertius seueritate debita eos & epõs & archiepõs castigandos ꝓnuntiat: qui eiusmodi sñias ĩ frau

dem priuilegiorum ferunt. Cæterum Gregorius nonus / quē dudū citauimus / diffinit / uacuam & inanem excōmunicationem / quam effulminauerit is: quem constet ī exequendo officio / limites eius qđ ī mandatis a superiore habuerat prætergressum: queadmodum apparet libro tertio decretalium / titulo de præbēdis & dignitatibus Capite ultimo. Libro item sexto eiusdem operis Bonifatius octauus eius nominis pontifex / edixit pęnas eas ī uanum iactari / quæ ferebantur a prælatis ī subditos insinuantes inquisitoribus; uel apostolicæ sedis legatis statum / ecclesiarum monasteriorum ue / quę corrigi p eos & reformari oporteret. Ex epistola quoq; Innocentii tertii ad archiepiscopū sennonensem quæ qnto libro decretalium sita est titulo de sententia excōmunicationis / colligit̄ sentētiam eam quæ uel post legitimam appellationem infligitur / uel intollerabilem errorem cōtinet / uiribus cassam esse: cui Innocētius quartus ī concilio lugdunensi astipulatus est: quod licet uidere libro sexto: ubi đ sententia excōmunicatiōis pariter agit̄ / Capitibus secundo & septimo. Eodem ī concilio statutum fuit / excōmunicationis sententiam ī collegium non irrogandam: atq; illam nihil habere uirium: quam iudex tulerit ī participantes cum excōmunicatis loquutione & aliis / quibus minor excō

municatio incurritur: nisi eos prius canonice mo nuerit: ut liquido apparet tertio & quinto Capi te tituli eiusdem. Sed & Nicolaus abbas Panor mitanus qui plurimum i usu inter pontificii iu ris interpretes libro decretaliũ primo / titulo de rescriptis Cap. xli. et libro tertio / titulo de censi bus. c. vi. et etiã alibi / docet excõmunicationem nullam esse / cum ob causam notorie iniustã fue rit irrogata. Possem & alia cõnumerare / quibus huiusmõi censuræ fiunt inefficaces: ea tamẽ con sulto pretereo / cum ne morosior euadam / tum quia celebres iuris pontificii iterpretes eas recen sent / & i promptu sunt eorũ libros lectitãtibus.

¶ Caput. iiii. Aliquos esse ex supra memoratis casibus / quibus summorũ etiam Põtifi cum sentẽtiæ irritæ fiunt: inter quos est error intollerabilis: & q sit / & quõ debeat itelligi / declarat.

CVM IGITVR omnis excõmunicatio quæ i eiusmodi casibus inflicta fuerit langueat prorsus / & uires amittat: (iu dicandũ enim de futuris omnibus p ea quæ iam diffinita sunt / ut est Gregorii eius nominis noni pontificis edictum ab uniuersali ecclesia receptũ in ipsa decretalium epistolarum publicatiõe) be

ne actum nobis fuerit / si aliquem inuenerimus / quo Hieronymum Sauonarolam a falsa suspitio ne & calumnia uindicemus. Et quanq̃ hi / quos memorauimus / modi summorum Pontificum sententias non omnes retundant: aliqui tamen sunt / quibus ipsæ omnino infringuntur: Ac ut alios omittamus / ille q error intollerabilis nun cupatur / nobis desummendus erit: Sed primo quid sibi uelit quoq; modo intelligendus pro uirili explicabimus. Innocentius tertius / ut con stat libro sexto decretalium / titulo de sententia excõmunicationis Capite septimo / errorem ĩtol lerabilem definit ĩ sententia patenter expressum: cum aliquid sub ui præcepti uel mandati aperte in ea continet̃ quod cõmuniter uel in genere suo peccatum est: Consentiunt ĩ hoc interpretes tam hunc locũ ꝑtractantes q̃ eiusdẽ pontificis ad ar chiepiscopũ sennonensem epistolam: quam pau lo ante memorauimus. Addit̃ ab aliquibus quo tiens quid contra ius scriptum pronuntiatur / pa ri erroris nomĩe debere censeri: Item dũ aliquod aut turpe aut impossibile præcipitur: Nanq; eo rum quæ fieri nequeũt / nullam esse obligationẽ tam canonicæ leges in sexto libro decretalium / titulo de regul. iuris / q̃ ciuiles eodem titulo in Digestorũ uolumine astruunt. Cuius opis libro xli. titulo quæ sñiæ sine appellatiõe rescindãtur

lege ultima / ex Pauli iuriſcōſulti auctoritate pariter decretū eſt / impoſſibile præceptum iudicis nullius eſſe momenti: qui etiam nū reſcripſit / ab ea ſententia cui pareri ꝑ rerū naturā non poterat ſine cauſa appellari. Sed tā remotas auctotitates conſectari nō eſt neceſſe: Cum nobis dei maximi & optimi clementia conſertū inditūq; ſit / nec in peccata declinandū / nec queq̄ illi efficiendo adſtringi poſſe / quod ſupra ſuas eſt uires collocatum / nec turpe ullo pacto opandum: a quo tam abhorret natura / ut Ariſtoteles eius interpres / in ethicis cenſuerit optabilius eſſe hac uita excedere / q̄ turpe quicq̄ opari: ut omittam quid ſacræ litteræ præcepint.

¶ Caput. IIII. Quid deinceps agendum. Item qd ꝓprie ſit excōmunicatio: & de cauſis ob quas infligenda eſt.

ENimuero prius q̄ ipſam defēſionē aggrediamur (qđ ſecūdo libro agendū nobis ē) feciſſe opepretiū uidebimur / ſi de cauſis / ob quas ferēda eſt excōmunicatiōis ſentētia / paucula delibemus. Et cū multipharīā exorbitare prælatos monuerimus: ne inde occaſio prauis hominibus contemnendi eorum præcepta daretur / de obedientia quoq; nōnulla ꝓloqui oportunū fuerit. Deinde cū ſatis conſtet uulgatū illud dictū / Sentētia paſtoris ſiue iuſta ſiue

iniusta fuerit timenda est / pperam uulgo usurpari solere: quõo intelligi debeat / declarare puiribus enitemur: primũ igĩ primitus exequamur.
¶ Theologorũ Iurisq; interpretũ omnium cum ueterum tum nouorũ sententia est / neminem temere leuibusq; de causis anathematis mucrone feriendũ. Siquidem nullam atrociorẽ penã ipsa excõmunicatione maiori / de qua nobis in toto ope sermo & quæ pprie hac nomenclatura censetur / in ecclesia reperiri cõtingit: est enim separatio ab ecclesiæ cõmunione quo ad fructum & generalia suffragia seu a qualibet licita cõmunione fidelium segregatio. Quare ĩ agathensi concilio statutũ legimus / episcopos non debere eos qui minimis causis culpabiles essẽt / excõmunicare: Sanctum pfecto decretũ & sacris litteris mirifice cõsonans / quando ĩ eis repiri nõ datur quẽquã nisi p enormi scelere anathemate damnatũ / atq; id etiã praro. Frequentior postea usus ĩ ecclesia: quem moleste admodũ fert & dãnat Ioãnes Scotus theologus insignis distinctiõe decima nona & uigesima quinta quarti libri sentẽtiarũ / ibi fatuam ad ferendas sententias pnitatem carpens: hic maximũ numerũ earũ / quæ a iure infligũt / excõmunicationũ detestans. In cõcilio quoq; aluernẽsi determinatũ est / a nullo sacerdote quẽq̃ rectæ fidei hominem p paruis & leuibus causis debere ab aliorum cõmunione suspendi: Præter

eas culpas ꝓ quibus antiqui patres arceri ab ecle sia delinquentes iusserũt. Verum quas ob causas id fieri solitũ esset / cõcilii meldensis canone col ligitur: quo ꝓmulgatũ est / ab episcoporũ nemi ne sine certa & manifesta peccati causa queq̃ a cõ munione ecclesiastica priuandũ: neq; sub anathe mate absq; cõscientia archiepiscopi aut coepisco porum ullum esse ponẽdum: nisi canonica doce ret auctoritas: Cum anathema æternæ sit mortis dãnatio: neq; debeat ĩfligi nisi ꝓ mortali crimĩe: atq; illis pręsertim / q̃ aliter corrigi nõ potuerũt: ppea crediderim a plerisq; doctoribus in quartũ theologicarũ sentẽtiarũ librũ / distinctiõe. xviii. & Thõma ĩ primis aquinate diuini ingenii uiro binas has causas excõmunicãdi hõis assignatas: peccatũ dignũ æterna morte & cõtumacia. Cum enim q̃ ecclesiæ præest / p excõmunicationis gla dium subditos quodãmõ a cęlesti regno pręscin dat / in eos dũtaxat id perpetrandum / qui indi gni sunt supna patria: qua omnes qui charitatis erunt compotes / do[illegible]nabunt: priuabunt̃q; qui peccato mortali ĩfecti fuerĩt: Quare quos labefa ctatos eo crimine cõstiterit / ii eiusmodi pęna po terũt mulctari: At quia nihil atrocius ab ecclesia erumpe potest / pęnasq; comparatiõe medicina rum ꝓpinari ægrotis debere Aristoteles. ii. ethi corum libro edisserit: quas si prudẽs fuerit me

dicus / nec uiolẽtas / nec graues / nisi cum necessi tas postulat / exhibiturus est! Iccirco ĩ eum etiam q crimĩe morte digno obuolutus erit / nisi idem fuerit cõtumax / minime adigenda. Assentit Scotus. xxv. distinctione mox citata: inquiens neq; a iure neq; a iudice debere infligi ꝑ quocũq; peccato mortali / sed graui / cui adnexa sit contumacia! nam q̃diu paratus quispiam est audire ecclesiam / publicanus & æthnicus non est habẽdus! quandoquidẽ ex Christi dogmate pęna eiusmodi seruanda est extreme contumacibus. Qui aũt cõtumaciæ nota censeantur / tam in decretis pluribus ex locis q̃ in decretalibus licet deprehẽdere. Extat inter alia concilii triburiensis sanctio! quæ tria cõtumaciæ genera ob quæ dubio ꝓcul infligi excõmunicatio poterat / recenset: cum uĩ delicet quis ad synodum canonice uocatus uel uenire contemnit / uel si postq̃ illuc uenerit / sacerdotalibus respuit obedire præceptis: uel si ante finitam causæ suæ examinationem a synodo abire pręsumit: Triphariam autem quispiam extimatur contumax ad synodum / iudicium ue nõ accedens / ut est uidere secundo libro decretalium: ubi scribiť / testes lite nõ cõtestata merito admittendos: si is in quem fuit actio dirigenda aut ꝑemptoria citatione recepta uenire cõtẽnit / aut seipsũ malitiose occultauit: aut impediuit /

ne posset ad eum citatio puenire. Et libro quinto eiusdē uoluminis titulo de uerborū significatio nibus Capite uigesimo tertio / eū cōtumacē iudi cādū apparet q iussus/emēdare maleficiū noluit.

¶ Cap. V. De obediētia subditorū erga prelatos

Caeterum ne omnis inobedientia contu macia iudicaret̃ / quoniā q precipienti iniuste nō paret tantū abest ut penam mereat̃ & dedecus / ut etiam gloria & premio sit puehēdus! de obedientia subditorum erga prae latos cōsequenti ordine quaepiam tractabimus. Cum Ii qui aliis praesunt quātum ad hoc attinet uice Dei fungant̃ in terris / oīs siquidē potestas est a Deo / preceptis eorū audire conuenit! pp ea princeps apostolorū secundo capite epistolae pri mae inquit: Subiecti estote omni humanae creatu rae pp deum / siue regi quasi praecellenti / siue du cibus tanquā ab eo missis. Et magister gentium Tito praecipiebat ut quos instruendos susceperat admoneret / principibus & potestatibus (quāq̄ ethnicis) subditos esse: neq; enim (ut Thomas docet) fides christi iustitiae ordinem aufert: qua exigitur ut supioribus suis inferiores obediāt: alioquin rerū humanarū status corrueret. Verum scire oportet quatenus haec obediētia extenden da: nanq; omnibus parere impiis nec necessariū nec consentaneum rationi! fieri enī posset ut uel delira / uel nocua / uel diuinae legi aduersa prae

ciperentur: ut rectissime scripsisse Gregorium de
prehendamus / admonentem subditos plusq̃ ex
pedit nõ adstringi supiorum mandatis: ne cum
studerent plus q̃ necesse est / hominibus subiicι
compellerentur eorum uitia uenerari: ni forte q
alios regunt / supra humanam naturam colloca
tos existimemus / uariisq; affectionum motibus
nõ repelli. At dum ira inflãmant̃ / iuidia rodut̃ /
damno mouentur / efferuntur gaudio / difluunt
libidine: & quod est exitialius / circeis (ut sic lo
quar) poculis deformantur in bruta: aliosq; etiã
& sibi similes euadere / & rõne posthabita obbru
tescere ꝓcuranr.: Ob id a uiris sanctissimis / qbus
ecclesiæ instruendæ cura olim incubuit / edocta
est posteritas / cauendum sibi ab iniquis impiis /
eorumq; quibus subsũt metiendam auctoritatẽ:
Et si illud iuberis / quod facere non debeas / con
temnendam esse potestatem: quod Augustinus
inter alios asseuerauit. Scripsit quoq; Hierony
mus Pauli epistolã ad ephesios enarrans / subii
ciendum esse domino seruum: si ea quæ aduersa
non essent sanctis scripturis prçcipentur. Si uero
mandarent̃ cõtraria / magis spũs domino q̃ cor
poris obediendum. Rursus ipsos humanarũ le
gum gradus aduertendos Augustinus censet: a
quibus si diuersa manauerint iussa / maiori ser
uiendum / illudq; semp ante oculos habẽdum:
ne aut minis aut illecebris hoĩum iussa dei man

datis præponamus: qđ christianos illos milites q sub Iuliano impatore nequissimo stipēdia merebāt / obseruasse / tā ipse q̃ Ambrosius scribūt. Possent mille huiusmodi sniæ afferri: quas breuitatis gratia dimittam / cū lumē diuini uultus sup nos signatū binas has apostoli snias uero uerio res esse demōstret: & omnē animā potestatibus sublimioribus subditā esse / & Deo magis q̃ hominibus obedire oportere. Illud aūt minime prætereundū: qđ Thomas aqnas & doctría & iudicio & uitæ pfectiōe mirabilis / multis ī locis lucubrationū suarū præsertim postrema parte secūdi uoluminis theologicæ sūmæ docuit: queq̄.s. ad obediēdū supiori nō obligari: nisi in qbus ei subdit: ppea nec quo ad interiorē uoluntatis motū (qđ & Seneca uoluit): nec quo ad naturā corporis homini hoīem subiici / sed ī his dūtaxat / quę ad actuū retūq; humanarū dispositionē ptinēt: atq; ī hoc etiā secūdū rōnē supioritatis: sicut miles duci exercitus: ī his q̃ spectāt ad bellū: seruus dnō / quo ad seruilia opa exequenda / filius patri / ī his quæ cōcernūt uitę disciplinā curāq; domesticæ rei. Ab eis q in sæculo degūt / spūalibus prælatis obtēpādū ī his uirtutū opibus quæ necessario a christianis oībus patrari debēt: Illos uero q religionū uotis mancipati sunt / ipsis obnoxios reddi q̄tū ad illa quæ possūt ad regularem cōuersationē pertinere / secūdū quā subiectos se

ꝓfitentur. Tripharıam quoq; eorũ obedientiam partitus est: ut sit quæ ad salutẽ consequẽdam sufficiat / qualis ea qua necessarius (ut supra diximus) operam nauãt: Quæ cumulũ perfectionis attingat / cuius ui omni mandato / qđ liceat obsequant̃: Quæ ĩdiscreta / ob quã sine delectu passim quæcunq; iussa capessant: In his etiã quæ aut diuinæ legi / aut regulæ quam sunt professi / refragantur obedientes. Cæterum memoriæ est proditum a plerisq; (qđ hinc forte sumpsit exordium) esse quę supra / quæ contra / quæ præter / quæ secũdũ regulam pręciperent̃: & ei dũtaxat / cuius postremo facta mentio est / necessario obediendum: reliquis astringi neminem: Nãq; contra eam cum quid iubetur non teneri quẽq̃ præcepto / docet Decretalium glosa super. xliii. Capite tituli de symonia: qđ Innocentius ibidem & confirmat & auget. Arnoldus quoq; ĩ summa sua / ut refert Io. beetes in sermonibus de decem præceptis / obedientiæ quempiam non obligari narrauit: nisi dũ iuxta suam cuiusq; uiuendi normam aliquid præcipiebatur / ab ea autem eximi / si contra mandabatur: ac præsertim si uita laxior indiceretur. Egidius item Romanus ĩ secundum sñiarũ librũ distinctiõe. xliiii. decernit subeundã potius mortem q̃ præceptis illicitis obtempandum / atq; ipsi Põtifici nõ modo contra ius diuinum / sed etiam naturale imperanti / nullo pacto

parendum: nec subditos ullo modo prælatis ob sequi debere / si aut quicq̃ eorũ / quæ supra dixi mus / aut regulæ quam sũt pfessi / aduersans iu beãtur. Scribit & Innocẽtius sup. xlii. capite titu li de sentẽtia excõmunicatiõis libro. v. nõ solum mãdato Papæ / qđ cõtineret heresim / non obediẽdũ esse: sed nec præcepto iniusto / quo uehementer præsumeretur ecclesiæ status / pturbari / uel etiã forte alia mala inde uentura. Malum autẽ iuxta dogma Dominici de sancto Geminiano in. vii. caput đ sñia excõmunicatiõis libro sexto dicit / qđ tale est ex suo genere / & prima fronte malũ apparet: licet aliqua latenti causa possit excusari. Pari pacto nec præcepto iniusto aut inhonesto aut incõmodo acquiescendũ docet decretorum glosa sup tertia qõne undecimæ causæ! & confir mari facile põt p ea quæ a Nicolao abbate Panor mitano sup. xlii. capite tituli đ sñia excõmunica tionis libro qnto decretalium afferuntur! Per ea item quæ legi conueniunt / ut inter alia sit iusta / honesta atq; possibilis! quæ conditio omni man dato subaudienda est: quemadmodũ præter id quod supra docuimus / colligi datur tam ex epi stolis Alexandri & Innocentii eius nominis pon tificis tertii / positis secundo Decretalium libro titulo de iureiurando Capitibus. x. et xvii. q̃ ex glosa in secundũ Caput de uoto libro tertio. Du bitatũ aũt cum a theologis / tum ab iterpretibus

pōtificii iuris esset / ne his qui præsunt parendū cū eorū præcepta utrum sint illicita / sub dubio uersat̄ / decretūq; est q̄diu ambigitur / utrū recte sint ip̄ata necne charitati ue cōsonēt / an aduer sēt̄ / iugū subeūdū eē: cū obediētia q̄ nō medio cre bonū est / digna sit premio: nec ullū temere le uibusq; de causis pperam mandauisse quicq̄ exi stimandum. At si forti cōiectura moueamur / & in sinistram parté uergat rōnis libra / ab exequē do officio supsedēdum / donec de iussionis uel æquitate uel iniquitate constiterit. Fieri enim fa cile potest / ut uel malitia ꝓpria uel falsis sugge stionibus moti qui præsidēt / subiectis aut quæ fieri licet ꝓhibeant / aut non cōmittenda deman dent. Quare minime obeundum id officii subdī to est: & quare non obtēperauerit prælato / signi ficandum. Propterea Alexander tertius eius no minis pontifex rhauennati archiepiscopo scrip sit / si quando ei dirigebat aliqua quæ ipsius ani mum exasperare uiderentur / turbari nō debere / sed qualitaté negotii ꝓ qua scribebatur / diligen ter considerando aut mandatū reuerenter adim pleret / aut p litteras quare adimplere nō posset / rōnabilé cām prætēderet: cū patiēter sustineret / si id minime fecisset / qđ fuisset sibi praua īsinua tione suggestum / ut traditur primo decretalium libro / titulo de rescriptis / capite quinto: qđ per tractās Abbas Panormitanus / affirmat: Si quicq̄

obeundum cuipiam mandator etiã sub excõmu
nicationis pęna statim / nisi paruerit incurrenda:
& ob præcepti executionem timetur maximum
scandalum : uel de mente Principis ambigitur li
cere illi ab implendo iussu cõtinere se / atq; rescri
bere. Illud etiam adiecit / si cõtingat ut ei / cui prę
cipit̃ soli / notum sit i mãdato cõtineri peccatũ /
tam & si Princeps ex iustitia agere se credat / a na
uanda opa abstinendum: nitens ꝓ fundamento
tertiodecimo Capiti de restitutione expoliatorũ
secũdo Decretalium epistolarum libro: ubi Inno
cẽtius tertius archidiacono bituriẽsi scribit / Mu
lierẽ eam quæ conscia est se matrimoniũ contra
xisse i gradibus cõsanguinitatis diuina lege ꝓhi
bitis / potius excõmunicatiõem sustinere debere
q̃ uiro ad iudicis impium cõiungi. Idem Abbas
tertio libro sup capite sexto de prębẽdis & digni
tatibus multa monet / multa docet / quibus præ
latorum impia subditos declinare deceat. Extat
quoq; Accursii Florentini glosa i primũ codicis
Iustiniani librum / titulo si contra ius uel utilita
tem publicam. l. iii. Et i autentico uolumine / titu
lo de mandatis Principum repetita / arguens mi
seros prælatos q metu iniquis iussis obtempan
tes / ueritatem minime sequunt̃: cum secus agen
tes & Deo & Papæ magis obsequerent̃. Hæc ue
luti in transcursu de obedientia subditorũ in prę
latos enarrasse sufficiat: nã meo iudicio non est

quicq̃ afferre, cuius ope qui subest præsidis im
perium declinare queat: quod aut nõ recensue
rimus, aut sub quopiam eorum capitũ, quæ me
morauimus, collocari non possit. Illud in calce
monendũ, q̄ si aliquid mandet̃, quo nõ oblige
tur quispiam, neq; etiam excõmunicatiõe ob id
inflicta obligari: Nam si præceptũ non tenet, nõ
tenet excõmunicatio: ut docet Bladus i sextũ Iu
stiniani codicis librũ, titulo đ testamẽtis.l.xxiii.

¶ Cap. VI. Notũ illud dictũ, sñia pastoris siue iu
sta siue iiusta timẽda ẽ, ppterã uulgo usurpari.

HINC OPORtune explicandum occur
rit, nõ adeo (ut uulgus autumat) ab
iniqs sẽtẽtiis formidãdũ: Inualuit enĩ
apud multitudinẽ cõsuetudo, ut maiori cũ cęle
britate pferat̃, Metuendã eẽ sñiam Pastoris seu
iusta seu iniusta fuerit, q̃ ex duobus charitatis
mãdatis pẽdere legẽ & pphetas: atq; utinã qd pa
stor, qd sñia, qd iniustũ ab illis dignoscerent̃: nã
uti sẽsu aliquo uerũ qđ effant̃, ita & aliquo falsũ
explosa ignorãtia iudicarẽt. Primo et.n.satis cõ
stat oẽm excõmunicatiõis sñiam (id eni ipsi itel
ligũt) timẽdã nõ eẽ: Alioqn fateri oporteret eam
q̃ cuipiã ob adoratũ xp̃m ifligeret̃, parit̃ metuẽ
dã. At iqent fortasse, a pastore ullo erũpe nõ pos
se eiusmõi facinus: nec, si erupit, sñię appellatiõe
dignãdũ: respõdebo uicissim. Quãtũ me dubita
re licet đ quopiã, pastor ne sit, an lupus tãtũ de

sententiis ipsius ambigere / cum extra controuer
siam sit / nullũ qui uere & ꝓprie sit pastor / oues
& armẽta disperdere / & feris imanibus dilaceran
da cõmittere: sed cũ sub ouium uestimentis rapa
ces latitare lupos a Christo Deo nostro edocti si
mus / eosq; ex ipsorũmet opibus cognosci / cõsi
deranda esse multa crediderim / & qua pietate &
prudentia decet prælatorum iussa examinanda.
Quandoquidem tam ignorantia iuris q̃ malitia
errare & labi sæpenumero possunt! & ppea iniqs
eorum sententiis nequaquam acqescendum: Si
quidem refutare eas quandoq; / nedum aut nõ
timere aut nõ recipe consentaneum. Angelus cla
uasinus i sũma sua qndecim enumeratis modis
quibus excõmunicationis snia labefactatur / sub
dit / i omnibus illis sniam nullo modo timendã
esse quo ad Deum aut quo ad ecclesiam: si noto
rie de ipsorum quopiam constiterit: & recte qui
dem. Si enim secundum ciuiles leges non est me
tuendum filiis quacũq; exheredatione / sed quæ
legitime facta fuerit / submoueri se a bonorum
possessione cõtra tabulas / ut scribitur. xxxvi. li
bro Digestorum octaua lege! quanto minus no
bis formidandum erit / ut iniuste uexati aut ab
æterna hęreditate in ipsa iustitia stabilita dimo
ueamur / aut de matris eccelıæ gremio quæ cul
trix & auctrix est iustitiæ / deturbemur. Porro ex
cõmunicatiõis snia uires ex iustitia summit! qua

destituta / languet & emoritur. Rursus cum multæ earum sint / quæ omnium Doctorum consensu nullæ appellantur / eas itidem non esse ꝓprie ac uere colligere possumus: qđ uero nō est / nec uim potestatēq; ullam habere / nec cuiuspiam effectus causam esse posse / adeo patet / ut ꝓbationis luce non egeat: q̄q̄ suffragatur tam Alexander de hales ī ultima parte theologicæ summæ / docēs iniustā excōmunicatiōem nequaq̄ / nisi secūdū inanē uocē / excōmunicatiōis appellatiōe cēsēdam: quā Thomas aquinas. xviii. distinctione in quartum sniarum librum scribens / eam excōmunicationis sniam quæ eiusmodi errorē claudit / quo nulla reddaẽ / neq; ullum effectum parere / neq; excōmunicationem esse: Quid? ꝙ Gelasius pontifex orientalibus epis scribit / excōmunicationem iniustam ex eo curari non debere qđ nec apud Deum nec apud ecclesiam quisquā potest iniqua snia grauari / ut ī Decretis est uidere: ubi etiam scribitur aliud esse terrenam sellam aliud tribunal cæleste / ab īferiori accipi sniam / a supiori coronam. Item si quisquam fidelium fuerit anathematizatus iniuste / potius ei obesse q̄ facit / q̄ qui hanc patitur iniuriam: Et Solomon prius in hanc sentētiam loquutus / sanxit / male dictum frustra ꝓlatum / sup eum uenire / a quo missum fuerat! Rursus Augustinus sup psal. qđ

in decretis etiam allatum est / iusto cui maledice
batur iniuste / premium reddi cēsuit. Scribit prae
terea Io. Gerson christianissimus theologus in li
bello đ excōmunicatiōibus & irregularitatibus /
excōmunicationes iniustas aliquando nō repel
lere fatuo timori / asininæq; patientiæ ascribēdū
esse. Idem i quendā Pōtificis uices gerentē / pecu
liari tractatu iuehitur: q in suis scriptis clausulā
hāc apposuerat / Snię nostræ etiā si eēnt iniustę /
sunt tenēdę & timendæ. Glosa quoq; Decretorū
sup tertia qōne undecimæ causæ capite. lxv. asse
rit posse eum iudici uiolenter resistere: cui consti
terit sententiam iudicis iniquā esse. Et Ioannes
de baccone in quartum librum sententiarum di
stinctiōe. xvii. qōne & articulo tertio tradit eum
qui excōmunicatus fuerit ob iustam causā / mo
do id sit occultū / posse oīum ecclesię ordinum
officio fungi.

¶ Cap. VII. Quomodo debeat intelligi.

O STEndimus sententias excōmunicatio
nis iniustas quādoq; nō timendas / nūc
eas & aliquando formidandas fore / &
qūo elogium illud Gregorii intelligi debeat / p
uirili declarabimus / qđ facturis nobis / res ipsa al
tius repetenda est. Tripliciter snīa excōmunica
tionis iniusta censetur a Theologis & canonum
interpretibus: & cum iuris prætermittitur ordo /

& cum de prauo animo promitur: falsa ue & ini qua causa ꝓnuntiatur / prauus animus in causa esse non pōt / ut timeri nō debeat / si is in quem ꝓmulgatur; alioquin sit anathemate feriendus. Iuste enim tum subditus patitur tam & si iudex agat iniuste: posthabito quoq; ordine si senten tia feratur / non usq; quaq; paruipendenda: nisi ob aliqd eorū quæ supra memorauimus uiribus effęta redderet̃. At pp falsam & iniquã causam iam minime timenda est: nisi forte ob scandalū ĩ qđ inde rudes impingerent̃. Est enĩ magnope ratio ꝓximi habenda: qđ unicuiq; Deus manda uit / ut scribitur in sacris litteris: Abstinendumq; uigili cura ne aliquod ei offendiculum nostris opibus præbeamus. Propterea tam & si qſpiã cō scius sit cōtra ius fasq; anathemate se mulctatū / nihilominus si aut falsitas hæc & iniquitas palã non est / & timere & obseruare eam debet quo ad ueritas eluceat. Fieri tamen posset / ut oporte ret statim quid esset in causa / manifestare! dum inde præiudiciū aliquod ueritati pullularet: tum instruendi quibus cum uersaremur / et auferen da scandali suspitio quantum ad nos attinet / & aduersus illam agere oporteret. Præterea glo sa Decretorum timendam astruit / nisi aut intol lerabilem errorem contineat / aut post legitimã appellationem feratur / aut ꝓ exactionibus inde

bitis effulminetur. Alii metuendam dicunt / modo non sit iualida / alioquin sententiæ nomine non dignandam: quibus autē modis id fiat / supra ex parte narrauimus. Carere quoq; eius metu nū debeamus / dum iuste fuerit illata nec ne / in ambiguo uersat̃: Alioquin metu quoq; dicit̃ carere nos posse / modo ex supbia minime contemnatur. Cæterum ex iis quæ subduntur a Gregorio intentionis eius notitiam capimus: Si quidem: ut recte ab Hilario quarto de trinitate libro definitum est / & in decretalibus titulo de uerborū significatione repetitum / dictorum itelligentia ex dicēdi causis est assumenda: Subiecit enim statim / ne is cui infligitur eam ex alia causa mereat̃: dans itelligere eatenus iniustam sentētiam timeri deberi ab aliquo / quatenus ei ambigēdū ne quopiā occulto crimine ipsa pena dignus sit / uel tacite innuēs eam quæ suapte natura iniusta esset / iustam ex cōtemptu reddi posse. Iniustam igitur sentētiam p se metuendā nequaq̃ statuit: sed ob aliud / quasiq; dixeris ex accidēti: Et i hāc sniam loquens Petrus d Palude. xviii. distinctione quarti libri sniarum pdit / excōmunicationē iniustam pp culpam rōne scādali / ut supra monuimus / metuendam: Sed nullo pacto ob iuris penā / cū in nullā incidat penā / q sniam irritā minime custodit / si ueritati ipsi niti uoluerimus.

LIBER SECVNDVS.

Caput Primũ. Quid ſupiori libro actũ: quid deinceps agendum.

NVNC TEMPus poſtulat ut defenſionem ipſã cominus aggrediamur: Iactis enĩ ſupiori libro doctorum ſententiis instar fundamentorũ ueritatis / ſequens eſt edificium eius erigere: Ex re quippe feciſſe nos credimus de iudiciorum infirmitate ĩprimis ꝑtractare / deq; ſpẽbus excõmunicationis iniuſtæ nõnulla recenſere: & quã ob cãm ipſa ſnĩa ferẽda eſſet: De ſubditorum item obedientia erga prælatos / atq; de timore ipſius excõmunicationis iniuſtæ: non ſolũ ob id ꝙ hęc ꝑ ſe cognitu utilia & digna ſint: uerum qa his ꝑſpectis & ad memoriã reuocatis / cõmodius exactiusq; ꝓphetam noſtrum ab iniuria irrogatæ calumniæ contractæq; ſuſpitionis aſſeremus. Namq; ut Ariſtoteles ſapienter libro primo Phyſicæ auſcultationis monet / a cõmunioribus exordiẽdum eſt: qui & tertio primæ philoſophiæ docet ueritatis cognitiõem eorum quæ ĩ dubium reuocantur / ſolutionem eſſe. Facilius eteni cõſtabit potuiſſe ĩ eum ꝑperam infligi ſnĩam / cum prius & omne mortalium iudicium quandoq; falli & excõmunicationes multas eſſe palam ſit: quæ irritæ & inefficaces ſuaptenatura reddantur. Demũ expeditius mõſtrabimus eum ab omni credita culpa alienum: & quia iure man

dato rescripsit: & q̄a falsa ex causa uexatus est/ & q̄a id qđ nec fieri poterat/nec debebat/tanq̄ & rectū & facile factu/hostibus ueritatis ita pontifici maximo suggerētibus/in mādatis habuit! Monstrabimus hæc inq̄: postquam luce clarius ostensū iam est/ & a pręceptis ĩplendis abstinere atq; rescribere unūquēq; posse/q̄ ea iniusta & nocua crediderit/ penasq; non nisi ꝑ causa idonea nō aūt comēticia & falsa infligendas: iustisq; tantū iussis/ & quæ obire sit ĩ facultate nostra acquiescendum! nec ab omni excōmunicatiōe/quæ iniusta sit/ formidandū. Exeq̄ ergo quod polliciti sumus/ exordiemur: si prius causam/ob quam multi ꝓphetam nostrum excōmunicatū autumarint/ paucis subiecerimus.

Cap. II. Ob quā cām pleriq; Hieronymū Sauonarolā excōmunicatū autumarint.

EPISTOla quædam ex eorum numero quæ breuia uocant/sub pontificis nomine Florentiam delata est: Cuius erat summa: Hieronymū ipsum ꝑnitiosam doctrinā in ea urbe seminasse: monitum/ nō cessasse. Cæterum pręceptum ei sub pena excōmunicationis latæ sñiæ/ ut conuentum sancti Marci Florentiæ situm cōgregationi cuidam/ quæ uocabatur Romanę & thuscię ꝓuincię/ copularet: nō paruisse: ecclesiasticam cēsuram spreuisse/ in ea ptinaciter ꝑseuerare! ob id mādari/ ecclesiarū ministris sub

eadem pena Hieronymũ excõmunicatũ declara rẽt: subditosq; monerẽt, ei nullo pacto cõmuni candũ, sed tanq̃ ab ecclesia præcisum atq; suspec tum criminis hęreseos euitandum.

¶ Cap. III. Ex ipsa causa elici argumẽta defensio nis. Et primo q̃ male cognita res fuit Põti fici, utpote subdole ab iniq̃s suggesta.

EX sñia huius epistolæ tantũ aberit, ut ꝓphetã spiritali laqueo irretitũ creda mus: q̃ etiã inde ꝓ tutãda ipsius inno centia ualidas rõnes sumemus. Primo nãq; male cognita causa ẽ põtifici: ob quã ꝓferri anathema ueritatis hostes ꝓcurauerunt: cũ tamen ĩ eo infli gẽdo requiri ordinẽ causæq; cognitionẽ & ratio cõuincit & decretales multæ glosæ atq; ipsa etiã decretorũ glosa astruat in primũ caput. iii. q̃õnis undecimæ causę. Quis. n. ambigat aliũde q̃ malo zelo, q̃q; ignoratiõe causæ ꝓuenire, ut enũcie͂t Hieronymũ Sauonarolã, q nil docet prętet Chri sti uerba, falsã ĩ animarũ ꝑniciẽ doctrinã sęuisse: Hoc oĩbus notũ: q aut illius uidere scripta, aut sermões ad populum habitos audiuere. Hoc uel pueri norunt, q̃d & hostes ueritatis q̃q̃ ore dissi mulant, pectore tamen nõ diffitentur. Suggesta Pontifici sunt a perfidis homínibus huiusmodi contra ĩnocentissimum uirum nugamenta, quæ credita fecere, ut in cõminanda pena maturior causę disquisitio nõ expectaretur, quæ aũt falso

nitunt͠, corruant est necesse! Huiusce quippe si nistræ psuasiõis gratia prauis cõsiliis auscultatũ est, ex re esse religionis, fratres eos, q sub Hieronymo degebãt, aliis quos reformandos dicebant, copulari, idq; in ipsius arbitrio sitũ: q dũ de cõficiendo negotio tentatus rei uti pniciosæ abnuisset, incaluit ardor sæuiẽdi, effecitq; ut pęna pontificio mandato necteretur! qđ cum & ratione duce & patrocinante iure declinasset, Nihilominus effera luporum rabies, sub ouina pelle delitescens, potens adeo fuit, ut contemptor ecclesiasticæ maiestatis insimularetur: & extorta e palatio epistola, uti contumax, anathemate pcussus, & hęreseos suspectus publicaret͠. Vide q̃ paruo e fonte mendacii ingentia falsitatis flumina erupint: & sane (ut de me fatear) postq̃ certior factus pmulgatæ huiusce excõmunicatiõis, quanq̃ sciebam Hieronymum & doctrina cumulatissimum, & sanctis moribus clarum, atq; ĩ primis obedientissimum, minime tamen credebam e loco tam celebri pdire sñiam: quę saltem ueri similitudine non fulciretur. At legens diplomatis exemplũ, & primori fronte falsæ eum doctrinæ insimulatũ offendens, quem certius certitudine cõperam nũq̃ uel latũ qdem unguẽ a Catholico dogmate recessisset, cãm diligẽtius examinãdã suscepi: & pręter id qđ diximus, tripharia defendi eũ posse ab oĩ crimĩs suspitiõe depehrẽdimus.

¶ Cap. IIII. Qđ mãdatũ fuit impossibile.

EVOCandum pfecto in dubium nõ est supra uires pprias / supraq; auctoritatẽ agere posse neminem : & ob id pœnã / si mandato adiungit̃ / incassum pferri / nec effectũ aliquem pariturã / pbauimus hoc supiori libro praeter naturae dictamẽ etiã auctoritate iuris ciuilis & põtificii. Potuerit aũt nec ne Hieronymus urbis illius aduena unico uicariatus officio fungens / uertere tot relligiosorum fratrum uoluntates / ut in id concederent / cui ex pfesso aduersabant̃ / Nullus puto sapiẽs iudicabit: Repugnarunt nanq; nõ minus ipsi Hieronymo / unionem illam quae tunc pponebatur publicis litteris / uti pestiferam detestantes / addentes se malle extrema pati / q̃ fratribus tam deformatis copulari: quorum tãtam uesaniam narrari audiui ab iis q hanc mixtionẽ affectabant / ut motos se ad pcurandum hoc negocii dicerent ne monasteria ab ipsis habitata / quae iam spelũcae latronum euaserant / penitus destruerent̃? Eos autẽ / q secundũ sanctorũ Patrum decreta & pbatas ab ecclesia catholica sanctiones uiuere enitunt̃ / inducere ut uelint latronũ spelũchas habitare / & deformatis inquinatisq; hominibus se imiscere factu impossibile est. Quid ergo fuit causae ut cõmunis haec repugnãtia in solum Hieronymum reiiceret̃? At forte inquient / nihil esse tam arduum / tam diffi

cile qđ non libẽter frẽs reliqui Hieronymi gratia subiissent. At qui hoc fundo nixi uana argumẽ tatione deludũť: cũ palã sit nec plus dictiõis ha bere eũ i ipsos q̃ iura sibi pmittãt officii: nec (q̃q̃ haberet) astringi posse ut ea uterere͡t. Supra. n. pba uimus nullũ reddi præcipiẽti prelato obnoxiũ/ nisi ea ratiõe qua præsidet. At ipse Hieronymus Põtifici hoc i negotio nõ subdiť/ nisi q̃tenus ex prædicatorũ ordine & congregationis eius que scĩ Marci nominať/ preses ad tpũs ẽ: Eatenus aũt pcuratã hãc ferruminationẽ cõficere potis. nõ ẽ/ ut dudũ ostẽdimus: An ridiculũ non iudicareť/ si aliis fratrũ uicariis q de obseruãtia dicunť (ita enĩ appellari consuetũ) iussũ foret/ ut quos sub impio haberẽt/ eis q conuẽtuales nominãť/ mi scerẽt/ maxime repugnãtibus illis & rem talẽ ne quaq̃ se laturos pstantibus. Sane quẽq̃ extare non puto/ mõ rõnis capax sit/ qui præceptũ id uires & hois & officii excedere non arbitreť. Cæ terũ dato etiãnũ hoc atq; concesso/ ut iussus fa ctu facilis iudiceť/ & q in eis congregationibus sunt/ uiuãt sanctissime: Si fratrũ tamẽ suorũ col legio id non uideatur/ poterit ne quisquã (qđ Dei solius est prærogatiua) eos cogere ut id ue lint & amplectãtur? At si hoc supra illius faculta tem erit/ qui fieri poterit/ ut eosdem compelle requeat perpetua deformatorum fratrum inire consortia.

¶ Caput. V. Qđ exequendum non erat.

Vidimus præceptũ impleri nõ potuisse/ nũc an sua natura eēt implẽdũ/ disqra mus. Cũ puersis nos puerti/ cũ sãctis fieri sanctos Dauid monet: Et Xpũs docet/ a fer mẽto phariseorũ/ qđ ẽ hypocrisis/ enixe cauẽdũ. Præterea qcunq; reformãdis relligionibus cõgre gationibusq; iã collapsis/ & diuini amoris igne destitutis opam dederũt/ tãtũ abfuit/ ut cũ pra uis & deformatis monachis fratribus ue diutur nis cõmertiis implicarẽt: ut ẽt se ab eis sequestra rint/ conarẽtq; calorẽ pene emortuũ additis sibi pauculis q idẽ uellẽt nollẽtq;/ ueluti fomitibus reparare: ut tãdẽ fere extincta flãma reuocarẽt/ & solito fulgore splendesceret. Scimus hoc ducẽto rũ ãnorũ decursu & eo ẽt minus a plerisq; factita tũ! Nisi .n. a malis boni seiungerẽt/ pax relligio sis maxime expetẽda/ incassũ quærerẽt: Inter bo nos siqdẽ & malos sẽp bellũ: his argui metuẽti bus & odio habẽtibus lucẽ: illis ecclesiã malignã tiũ posis/ & cũ ipsis nõ sedẽtibus: quos facilius ẽ pbos corrũpe/ q̃ cõtra ab illis eos sanari & inte gros reddi: q̃doqdẽ pomorũ aceruus ab unius marcidi cõtagio maculat̃/ uuaq; cõspecta liuorẽ ducit ab uua. Et sane cũ rei huiusce merita ppen dũt̃/ tolerabilius malũ qđ ex hac mixtiõe q iã re formati sũt/ paterẽt̃/ uiderẽt̃ esse ĩfamia: quã ex deformatorũ cõmertio cõtraherẽt: quæ q̃ti faciẽ da sit/ & oraculo sapientis edisc imus/ q docuit habẽdã curã de bono noĩe/ & ecclesię traditiõe

q cõreptores eius crudeles appellauit: qbus faci le patet & noxiũ eẽ relligiõi ꝓbos ĩprobis copu lari: qđ ipse Hieronymus peculiari demõstrauit apologetico: & illud pręceptũ Põtificis tã & si po tuisset / ĩpleri nihilominus nõ debuisse: Nãq; ius sui q malũ claudat / obtẽpare nõ cõuenit: neq; re gulæ / quã ꝓfessus ẽ qſpiã / fas ẽ moribus aduer sari: quẽadmodũ supra ꝓbauimus. Vnde errorẽ toleratu indignũ ĩ mãdato deprehẽdimus / q̃do id & qđ factu ĩpossibile & qđ minime honestũ & salubre / sed & turpe & nocuũ esse cõplecteret̃.

¶ Cap. VI. Qđ iure rescripsit. Item liquere eum nunquam censuram incurrisse.

SED Veritatis hostes criminatoresq; po tiori etiam ĩ loco cõstituo / do eis gra tis nullaq; extorquente rõne / ꝓ cõpto nõ haberi / qđ duobus supioribus capitibus ma nifestauimus: Expiamur an alia uia possimus ꝓ phetã nostrũ đ faucibus obloquẽtiũ eripe. Quã to enĩ particularius acta eius negotii examinaue rimus / tãto colliquebit aptius ab re ꝓrsus fuisse in eũ qcq̃ esse astructũ. Recepto nãq; diplomate quo pęnã statim ĩcurrẽdã / nisi pareret mãdato / Põtifex minabat̃ / hoc ẽ / nisi cõgregationẽ quæ scĩ Marci dicit̃ / cui prẹerat / illi quã thusciæ & ro manæ ꝓuinciæ uocabãt / cõglutinaret. Rescripsit eiusmõi unionẽ subdola mẽte a qbusdã Põtifici oblatã: cũ in ea simul & se pseq conaret̃ quẽ ex suscepta asserendæ ueritatis cã acerrimo odio in

sectabãt: & rem pniciosã serere: qua scãdalũ exori
ret: Cõfectoq; libello: cuius ãte meminimus: dedit
ẽt epistolas: qbus significabat eã q̃ pcurabãt fer
ruminationẽ tã diuino honori cõtrariã: q̃ aĩarũ sa
luti pestilentẽ. Demũ ab eo peti qđ præstare nõ po
terat: Cõsensu et. n. uniuersorũ fratrũ opus fore:
Rogarẽt ipsu: cõsentientibus. n. repugnare nõ pos
se: cõpellere iuitos: & cõtra nitentes sui arbitrii nõ
eẽ. Quæ cũ ita sint: qs reuocabit ĩ dubiũ: uirũ hũc
ab oĩ culpa ĩsimulati criminis ĩmunẽ: Siqdẽ supra
cũ de obedientia ageremus: multis modis ostẽdi
mus licere subitis a prælati mãdatis quæ excõmu
nicationẽ ãnexã gererẽt: abstinere: atq; rescribere:
Hoc clamãt iura: hoc eorũ ĩterpretes asseuerãtissi
me uolũt: monẽtq; secũdã iussionẽ expectãdã. Si
aut de mẽte pricipis ambigat aut ĩ exequẽdo præ
cepto scãdalũ maliq; aliqd formidet: Et præter ea
quæ ibi allata sũt in eãdẽ sñiam loqt Baldus in Iu
stiniani pricipis codicẽ titulo de usuris. Et Petrus
de ancharano cõsilio ccxxxv. docet cũ res aliter se
habet q̃ scribẽtis mẽs presupponat: supsedẽdũ eẽ:
licet mãdato excõmunicationis latæ sñię pena mi
sceat. At pfidi hoies mãdari aliud Hieronymo nõ
pcurarunt: scientes ei q iure a primo belli insultu
se defẽderat: secũdo ẽt & tertio nõ defutura ppu
gnacula: sed epistolã extorserũt: cuius ui possent
ostẽdere rudibus ipsius negotii: iusta eũ pena mul
ctatũ: quã & caruisse iustitia & uiribus & illi qcq̃

nõ obfuisse iã arbitror cõprehẽdi: Patrocinãte q̃p pe rõne & suffragãtibus legibus rescripsit / quo fit ut corrogemus nulli eum aut culpæ aut pęnæ subfuisse: mõ cũ ex epistola nil aliud colligat / q̃ eũ ob inobedientiã cẽsura damnatum / & parte alia iuste iureq; nõ obediuisse a nobis mõstratũ sit / oĩs excõmunicatiõis scrupulus & suspitio cum omni metu p̃rsus eliminanda est.

Cap. VII. Neq; ei necessariã absolutionem / neq; ab eius cõmunione abstinendũ esse.

AB his cõsequẽs ẽ d̃clarare nullã ei necessariã absolutionẽ fore / nec ab illius communione ullo pacto abstinẽdũ eẽ. Et sane q̃q̃ ob reuerẽtiã apostoli & sedis sñiam ipsã petierit aboleri / id tamen q̃tũ ad se attinet / minime oportuit: ut ex uerbis Gelasii põtificis in libro decretorũ satis abũde edocemur. Postq̃. n. scripsit ad epõs oriẽtales eã sñiam quę iniusta eẽt / ex eo curari nõ debere / ex quo nec apd̃ Deũ nec eius ecclesiã nemo potãt iniq̃ sñia grauari / hęc subdit: Ita ergo ea se absolui non desideret / q̃ se nullatenus pcipit obligatũ: Cui mirifice cõsentit rõ: nã solutione ibi opus nõ fore manifestũ / ubi nõ ẽ nodus & ligamẽtũ: Eos ãt nõ alligari q̃ sũt insõtes / diuus Hieronymus cẽset: Nec Augustinus dissẽtit / docẽs iniusta uincula ab iustitia disrũpi: q̃ alibi quoq; testatus ẽ nõ obesse hõi q̃ ex illa tabula uelit eũ delere humana ignorãtia / si d̃ libro uiuẽtiũ nõ d̃leat iniq̃ cõsciẽtiã. Præterea Io. gerson ĩ libello d̃ excõmunicatiõibus

& irregularitatibus affirmat nequaq̃ ligari eũ q a
quopiã aut theologo aut iuris interprete respõsũ
habuerit / sniam ĩ se iactatã tenendã timẽdã ue nõ
eẽ: presertim dũ hĩta fuerit rõ ne ignari simplicesq;
offẽdant. At nõ unus mõ iuris aut diuinorũ eloquo
rũ cõsultus / sed multi ĩ hãc sniam catuatim iuerũt
pperã & iniuria pphetã nostrũ lacessitũ atq; uexa
tũ / nec qcq̃ ei ob id metuẽdũ: qbus admodũ suf
fragat decretorũ glosa / ut alia omittã: dũ in. xi. cã
lxy. caput tertiæ qõnis ptractãs satis inuit eũ q ce
lebrauerit post excõmunicatione iniuste latã / nõ de
bere sustinere aliquã penã / cũ is ad ullã satisfactio
nẽ cogẽdus nõ sit / q̃ sniam iniustã pbat / qd ille epi
stolis tã latino q̃ materno sermone cõscriptis facti
tauit / & rõnibus credẽs & supno lumie exqsite cer
nẽs se ab oĩ uiculo exẽptũ. Ceterũ ut scrupulus oĩs
a mentibus ambigẽtiũ trepidãtiũq; extrudat / scire
cõuenit / argui eos a diuinis eloquiis q ubi timor
nõ est / trepidauerũt: Nequaq̃. n. metuẽdũ ei cõmu
nicare quẽ nõ solũ emaculata sceleribus uita / & ue
risimilibus suspitionibus illibata / deo ac ecclesiæ
minime cõtumacẽ / sed ẽt cũ rõnibus multis tũ au
ctoritatibus ab oĩ calũnia & falsa opinione uindi
catũ cõstat. Succurrãt ad exẽplũ trecenti aut circit
eiusdẽ ordinis frẽs integerrime uitæ & sãctæ cõuer
satiõis / & eorũ aliquot doctrina clari / & iadiu pba
ti / nonnulliq; a pueris ad decrepitam usq; senectã
in collegio prædicatorum fratrũ magna cum lau
de uiuentes: qui omnes eum alloquuntur / hono

rant / uerent̃ / obſeruant / ipſi ea impendentes cha
ritatis obſequia / quæ prælatis ab his qui gubernã
tur / debita ſunt. Crediderimus ne forſitã eos aut
mente captos aut ſalutis propriæ contemptores
unicaq; colluſione cum illo habita / dignos effici
uelle æterna morte: quam ut effugerent / alii maxi
ma patrimonia reliquerunt / alii dignitates et ec
cleſiaſtica beneficia / alii uiginti / alii triginta / alii
quadraginta / atq; etiam quinquaginta annos rel
ligioſæ uitæ mancipati expenderunt: Succurrant
& alii q̃plurimi cum in urbe Florẽtia tum alibi de
gentes: quibus (quanq̃ in cænobio non uiuunt)
ſua ſalus plurimum ẽ cordi / ac Christum diligũt /
in eum tranſformari cupientes / ac iam ſolitos ad
nomen anathematis exhorrere: quos nec prauo
rum commentitiæ minæ nec ſubdolæ blãditiæ de
terruerũt ab eius commertio: quem uti hominem
& doctrina & bonitate prudentiaq; refertum ob
ſeruant: uti parentem diligunt: uti prophetam di
uinum honorant. Hi profecto in propriæ conſci
entiæ luce uiderunt / nullo eum ſpiritali laqueo ir
retitum: qđ ipſum præterq̃ φ hinc & uita ipſius
& conuerſatio / inde pſequentium mores & fama
pſuaſit ex ipſa etiam cauſa ob quam excõmunica
tio eſt publicata / plane confirmatum eſt. Demum
ſi anathema aut irregularitas contemptus ue cla
uium Ioanne Gerſon auctore non incurrit: dum
aut theologi cuiuſdam aut iuris periti auctorita

te monemur, eam quæ irrogata fuerit sniam nõ tenẽdã, q̃to magis non ligabit̃ q obstãtibus tot præiudiciis tãtũ cõmunicauerit, & maxime fauẽ tibus põtificũ decretis & eorum ĩterpretibus. Ita eni ĩ capite lxv. iii. qõne undecimæ causæ scriptũ uidimus. Nõ ergo ab eius cõmunione abstinẽdũ est, nec ei ab officio cessandũ, in quẽ cognoscit̃ iniq; plata snia. Et Innocẽtius ĩ secũdũ cap. tituli de snia excõmunicatiõis libro. vi. docet ei cõmunicãdũ, quẽ manifestũ ẽ ĩiusta snia uexatũ, possecq; aliquẽ q ius cõe cõtra se haberet, ĩiusta snia peti. Quid? q nono cap. euangelii Ioannis legimus cæcũ illũ ab ortu naturæ donati uisus miraculo pclarũ: quẽ Iudęi maledicẽtes ob Christi nomẽ eliminauerãt, ab eo susceptũ: & nihilominus satis cõstat legẽ Moysi nõ adeo emortuã, qn & seruari posset & deberet: quã ẽt ipse Iesus seruandã præcipiebat, inq̃ens: Sup cathedrã Moysi sederũt scribæ & pharisei: quæ uobis dicũt, facite: quæ aũt faciunt, nolite facere! Dãs ĩtelligere, nullo pacto eorũ uitã, quæ mala erat, trahi in exẽplũ debere: Attamẽ doctrinã seruãdã, si eos apte nõ cõrigeret a uero deuiare, tũ eis nullo pacto acq̃escẽdũ, nec ab iniustis excõmunicatiõibus metuẽdũ: ut ĩ suscipiẽdo quẽ illuminauerat, cæco faciẽdũ monstrauit: Et alibi, cũ palã discipulis edixit prædixitq; futurũ, ut absq; synagogis fierent.

¶ Cap. ultimũ ĩ quo nõnulla ĩ defẽsi pp hę laudẽ afferũt̃: q̃bus futuris psequutiõibus resistẽdũ.

B ea quæ attulimus / inocētiā uiri pphetæ tibi arbitror manifestā: atq; etiā his q opusculū legerint / si q tamē futuri sint: q uerū defecata sceleribus uita uestigauerint / plerūq;.n. quorūpiā mens adeo malitia obtenebrat̄/ ut q suaptenatura uel i cōtrouersiarum crepusculo ueritatem exquisite cernerent / q̄doq; iterdiu soleq; meridiano illucescēte errorum nebulis caligent: quos erroris sui cām sibi nō aliis adscribere decet/ q̄doqdē dēptis ipedimētis lux ēt ad eos puaderet. Scriptū qppe i sacris lris: Exortū ē i tenebris lumē rectis. Et alibi/ Quā bonus israel deus iis q recto sūt corde. Quaresi diuino lumini nō obstiterint / hęc puto satis supq; futura: Sin aūt & claudere oculos & obdere auribus cæras maluerint / quæcūq; aut dicta unq̄ i ueritatis huiusce pbationē / aut i posterū dicēda incassū q̄tū ad eos spectat / pferent̄. scripta erūt ad fideles cōfirmādos / atq; ad prauorū uersutias & detegendas & ipugnādas. Sed cū hæc simulachra sint belli pugnæq; ludicræ / atrocis comparatione pręlii qđ ei p xpō ineundū est (si qdē futurū sibi prędixit certamen ingēs / de quo oīo sit triūphaturus: sed aduersus duplicē potētiā / sapientiā atq; malitiā instructa prius acie / dimicādū) paratos i stationibus stare cōuenit eos / q uitā istā đserere q̄ ueritatem malūt: atq; armis cōfertos / bellicisq; instrumentis stipatos classici sonū expectare. Hę pfecto militū copiæ / qbus exercitus mēdacii pfligabit̄: hæ bellicæ machinæ / quarum ui falsitatis

& tepidorũ mœnia corruent / pensari pphetã ipsũ
q̃tũ humana fert ĩfirmitas / Iesũ dominũ imitari /
eaq; insistere semita / quæ fuerit priorũ pphetarũ
& martyrũ calcata uestigiis: diuini honoris ardẽ
tissimũ: salutis aĩarũ sitibũdũ: ĩtrepidũ prætereea /
atq; oĩs pauoris exptem: Nihil pfecto ĩ eius uita
qđ a pbata illa quã pfessus ẽ uiuẽdi norma / deli
ret: nihil in doctrina pręter ueritatẽ fidei / puritatẽ
xpiani ritus / rerũ futarũ prenotiõẽs: q̃ a đo cõstãt
tenet / p̃dicat & asseuerat / ut ipsa roma Italiaq; pe
ne uniuersa ab ĩcępto reuocare illũ pcurãs neq̃q̃
laborauerit: eũdẽq; sæpenumero aggressa mõ ce
sim trũcare / mõ pũctim cõfo đre uiribus cassæ fue
rit. Vnđ cerni nisi exoculatis / datũ ẽ hũc dei mini
strũ rerũ futurarũ p̃conẽ / christiãę fiđi & pmulga
torẽ & ppagatorẽ / eorũq; oium q ad supnã hieru
salẽ suspirãt pitissimũ ducẽ. Tria oli mecũ ipse co
gitãs fidẽ xpi doctrinãq; & gignere & augere sũ
cõtemplatus. Lumẽ supne demissũ quo ea ĩtuea
mur: ad q̃ cernẽda ĩ limitibus nostræ naturæ iã in
fectæ đrelicti cæcutiremus: efficacissimæ rõnes ex
effectibus desũptæ: miracula atq; pdigia ĩn testi
moniũ allata: q̃ oĩa rei ipsius Hieronymi adeo cõ
ueniũt / adeo q̃drãt / ut ipsũ simul & xpi sectatorẽ
& eius doctrinæ fidũ deprehẽdas ĩterpretẽ / lumẽ
qppe cęlitus missũ ĩ cã ẽ cur illi assẽtiamur: q̃doq
dẽ stati a plerisq; subscribi ei uiđmus nulla rõe p
cepta / nullo uiso pdigio / meræ narratiõi acqescẽ
tibus / q tamẽ & prudẽtia cumulati & doctria re
ferti / nõnullos contra ptinus refragari nec rõnũ
molibus ceđre nec pdigiis flecti. Quales ãt sũt &

q̃tæ rõnes adſtipulenṫ / cũ aliũde tũ ex Domini ci beniuieni doctiſſimi & itegerrimi uiri lucubrationibus huic muneri dedicatis colligere licet. Prodigia uero cũ multa tũ magna digniſſimorũ hoĩum relatu / prædictiões illius & uitæ rectitudinẽ roborare extollereq; factus ſũ certior: A meipſo quoq; id ꝑpetratũ ab eo uidi / q̃d ui naturæ fieri nullo pacto poſſe iudicaui: & pleriq; mecũ / quibus explorata naturæ poteſtas eandẽ ſniam tulerũt: ut tibi olim me narraſſe memini. Hæc & ſimilia uero (ut dici ſolet) ueríora q̃q̃ nec diffuſius tractata nec exactius ꝓbata / utpote q tibi & mihi eius uiri amicis & domeſticis ſcribo habere ad manũ oportet: q̃bus & bellare poſſimus / & uincere. Eam. n. doctrinã quæ chriſtianę oĩ ex parte ſit cõſona / ímo ſimillima / ímo eadẽ / licet aliquãto particularius ꝑ tẽporũ cõditione explicata / uti luciďiſſimũ iubar affulgẽs huic noſtræ tẽpeſtati qua rerũ potiũṫ uitia / uirtutes ĩ uniuerſũ exulãt: refriguit charitas: deiecta ẽ ſpes: fides elanguit: Eam inq̃ doctrinã / quæ oĩbus his dãnis afferre opẽ occepit / Deiq; maximi & optimi ꝓuidentia atq; clemẽtia uniuerſo iã orbi monſtrata / ut eius deturpata facies ďpoſitis larualibus ſimulachris ſe ad ipſã affingẽs uelut ad exẽplar uerã induat ſpẽm / nõ ſeq / non magnifacere / non extollere omniq; conatu tueri / non ſani eſſe hoĩs / non ſanus iuret Oreſtes.

FINIS.

